

12 L'educació als mitjans de comunicació (2004-2006)

Salvador Cardús i Ros¹

1. Amb la col·laboració de Sílvia Cabezas

PRESENTACIÓ

En la mesura que l'educació, i l'escola en particular, és vista com un espai de representació dels conflictes socials —i, paradoxalment, com a panacea per resoldre'ls— i no com un món a banda, aquesta ha anat esdevenint, cada vegada més, objecte d'interès informatiu. D'altra banda, no revelaré ara cap secret si dic que només és notícia allò que és font de maldecaps, mentre que allò que va fent el seu camí en silenci no mereix cap atenció especial. Les bones notícies, ja ho sabem, —i afortunadament— no són notícia: constitueixen la normalitat massiva, també la de l'escola. Per tant, no ens hauria de sorprendre, ni crear cap malestar, ni encara menys desvetllar sentiments de persecució, saber que la informació publicada sobre educació, aquí i arreu, para atenció a tot el que té una dimensió conflictiva.

Per contextualitzar les valoracions d'aquest capítol dins d'un període de temps políticament significatiu, he estès l'anàlisi de la informació a la premsa diària al període 2004-2006, partint del supòsit que la resta de mitjans recullen, bàsicament, els mateixos debats. És un període que correspon gairebé en la seva totalitat a la del govern autoanomenat “nacionalista i d'esquerres”, conegut per tothom com el Tripartit. Bona part de l'atenció informativa del període té relació amb aquestes noves circumstàncies i les polítiques educatives que se'n van derivar. Particularment,

ha estat objecte d'atenció el nou Decret d'admissió d'alumnes del 2004 que va reobrir el debat entre escola pública i concertada, el Pacte Nacional per a l'Educació (PNE), l'aprovació de la LOE espanyola i el debat lingüístic suscitat per la reforma de l'Estatut. Fora de l'àmbit polític, sense forçar massa les coses, es poden distingir els debats següents: la qualitat de l'ensenyament (l'informe PISA 2003), l'impacte de la immigració, la violència en el món escolar i el paper de les noves tecnologies. I acabaré, com no podia ser d'una altra manera, amb la referència a la mort de Marta Mata, el 27 de juny de 2006.

Naturalment, l'anàlisi no és exhaustiva ni pels temes ni pels autors citats. Tanmateix, vist en perspectiva, crec que es pot afirmar que al nostre país hi ha un bon debat educatiu, semblant al que es produeix en la nostra àrea cultural, i que sol tractar els temes més rellevants en profunditat. En tot cas, hi podríem trobar a faltar alguns contrapunts que haurien de posar en qüestió les modes ideològiques, banyades de moralisme fàcil, i que arrelen tan fàcilment en aquest món dels debats educatius.

LES POLÍTIQUES EDUCATIVES

Les eleccions al Parlament de Catalunya el 16 de novembre de 2003 van obrir l'alternança política al país. El 22 de desembre d'aquell mateix any es va constituir un govern de coalició, amb el president Pasqual Maragall al capdavant i amb Josep Bargalló, d'Esquerra Republicana de Catalunya, com a conseller d'Educació durant els primers mesos. Precisament, el canvi de denominació —de Departament d'Ensenyament a Departament d'Educació— va ser presentat com tota una declaració de principis i voluntat de canvi. Però arran dels esdeveniments protagonitzats pel llavors conseller en cap, Josep-Lluís Carod-Rovira, Bargalló el va substituir en el càrrec i Marta Cid va ocupar la cartera d'Educació. Durant el període comprès entre els anys 2004 i 2006, la gestió i les polítiques engegades per aquesta conselleria van suscitar reaccions de tot tipus entre la comunitat educativa. L'objectiu principal marcat pels republicans va ser l'aprovació d'un Pacte Nacional per a l'Educació, cosa que van aconseguir, com a base per una futura llei catalana d'educació.

El nou decret d'admissió d'alumnes

A principi del 2004, la premsa catalana es feia ressò d'unes declaracions del conseller d'Educació, Josep Bargalló, favorables a l'escola pública. Bargalló anunciava un nou decret de matriculació per posar fi a la picaresca que alguns pares havien practicat des de feia temps amb l'objectiu d'eludir l'escola assignada per criteris de proximitat i elegir la que consideraven més adient per als seus fills. “Primarem el dret de la família a triar escola, però impedirem que els centres escullin les famílies” (*Avui*, 4 de gener de 2004) i “Estem aquí per no fer trapes” (*El Punt*, 4 de gener de 2004) són algunes de les afirmacions del conseller, recollides en forma d'entrevista per aquests diaris. En una altra entrevista a *El Periódico de Catalunya* (10 de gener de 2004), el conseller exposava el seu parer en relació amb la subvenció pública: “Hi ha escoles que no haurien de tenir concert”. Des d'*El País Cataluña* (12 de gener de 2004) Bargalló afegia: “*Pretendo que dentro de cuatro años todos los centros públicos y concertados sean iguales en derechos y deberes y cubran las necesidades de escolarización, la misión social de la educación*”.

Aquesta sèrie d'entrevistes va suscitar un cert temor i malestar en l'àmbit de l'educació anomenada “d'iniciativa social”, i va encendre el debat permanent entre l'escola pública i la privada. Respecte a la possibilitat de retirar les subvencions a determinades escoles, Bargalló ja responia en aquesta mateixa entrevista d'*El País Cataluña* que “*Los módulos del concierto no cubren los gastos, es evidente, y se han otorgado conciertos a centros a los que no era necesario hacerlo, también es evidente. [...] Debemos acordar con toda la comunidad educativa y con las administraciones locales un marco normativo nuevo, nuestro, dentro del marco jurídico estatal del cual no podemos movernos, que debe especificar muy claramente cuándo un centro debe ser concertado y cuándo no, e incluso que deje claras las funciones que cumple cada centro*”. Al seu torn, a les preguntes d'*El Mundo Catalunya* (12 de gener de 2004) Josep Bargalló contestava: “*No suprimiremos los conciertos educativos porque están previstos en la ley. [...] La mejor defensa del concierto educativo es ser muy duros, muy rígidos, con las pocas escuelas que lo incumplen*”.

Des de la Conselleria, doncs, es va defensar la idea que tots els centres sufragats amb fons públics havien d'oferir els mateixos drets i deures a les famílies de l'alumnat. Bargalló va dir que calia que “tots els centres sostinguts amb fons públics, siguin pú-

blics o privats, tots, col·laborin idènticament en la missió social que és l'escolarització. Si en una zona hi ha uns índexs d'interculturalitat concrets, aquests índexs els hem de poder trobar en els centres públics i en els centres privats. I tot això, respectant sempre els drets de la família a escollir centre", *Presència* (23 de gener de 2004). En aquesta mateixa entrevista, el periodista li va preguntar "I què passa amb els cobraments de quotes d'alguns centres concertats a través de les fundacions? Se'ls renovarà el concert?" Bargalló responia que "l'ensenyament als centres sostinguts amb fons públics és gratuït i que, per tant, els alumnes no tenen cap obligació de participar en cap activitat que no sigui lectiva, i pagant. Un cop donada la informació, haurem de vetllar perquè sigui així.

El projecte de nou decret d'admissió d'alumnes, que va afectar tant l'escola pública com la concertada el curs 2004-2005, va ser presentat pel mateix conseller el 6 de febrer de 2004. Aquest decret d'escolarització incorporava més transparència i informació de l'oferta educativa per mitjà de les oficines d'informació escolar; la creació de les oficines municipals d'escolarització encarregades de vetllar per la distribució equilibrada dels alumnes nouvinguts i garantir la legalitat en el procés d'admissió dels alumnes; es proposava garantir el dret de les famílies a elegir el centre escolar per als seus fills i, finalment, afavorir la integració dels alumnes procedents de la immigració. Des de *La Vanguardia*, a "*La hora de la escuela pública*" (7 de febrer de 2004) es va interpretar el nou decret com un "*alegato en favor de la enseñanza pública*". Per la seva banda, *El Periódico de Catalunya* (7 de febrer de 2004) va publicar com a titular: "El procés de matriculació escolar guanya transparència". El *Diari de Girona* (7 de febrer de 2004) posava èmfasi en un altre dels aspectes del decret: "Ensenyament garantirà la llibertat d'elecció dels pares", ben diferent de la visió que n'oferia *El Mundo Catalunya* (7 de febrer de 2004): "*El Govern privilegiará a las escuelas con inmigrantes*".

Pel que fa a les línies editorials, hi va haver divisió d'opinions. Entre els detractors de la mesura, els diaris comarcals *Diario de Tarragona* i *La Mañana*. El primer es va oposar a aquest nou decret de matriculació perquè considerava que la xarxa pública era insuficient i això requeria la presència i la funció social de la privada concertada. En el seu editorial "Matriculación: orientar, más que dirigir" (*Diari de Tarragona*, 14 d'abril de 2004) denunciava l'intervencionisme de l'Administració respecte al dret

d'escollir dels pares: *“la función pública ha de ser la de orientar a los padres, más que dirigir los flujos escolares. [...] Lo que no debe hacer es suplir con sistemas de educación planificada el buen entendimiento entre las familias y los centros”*. Per la seva banda, *La Mañana* editorialitzava a “La discordia educativa” (23 de juny de 2004): *“La cuestión no es aplicar unas determinadas ideas educativas sino conseguir que el derecho a la educación no entre en colisión con otras prerrogativas que asisten a las familias para buscar el mejor futuro posible para sus hijos”*.

En canvi, *El Periódico de Catalunya* i el diari comarcal *Segre* es van mostrar partidaris de la mesura. L'editorial “L'hora de l'altra política” d'*El Periódico de Catalunya* (30 de gener de 2004) opinava que el decret elaborat pretenia “garantir que els centres que reben diners públics prestin efectivament tot el servei públic que està previst que facin”. Des d'aquest diari, per mitjà de l'editorial anterior, titulat “Mestres de xoc” (11 de gener de 2004), s'havia exigít més control perquè els centres concertats assumissin la seva part de responsabilitat en la integració dels immigrants i els adolescents més problemàtics. I afegia: “l'ensenyament de qualitat i la recerca de la igualtat d'oportunitats són dues especialitats que corresponen a dos tipus d'escoles: són els dos objectius inseparables de tots els centres finançats per l'Administració”. L'editorial del *Segre* “Pares que fan trampa” (25 d'abril de 2004) criticava la picaresca dels pares que s'empadronen en un altre punt de la ciutat per fugir del col·legi on havien de matricular els seus fills i exigia a la Generalitat que posés fi a aquests tripijocs. Tanmateix, creia que el Govern “ha d'incidir també en les causes profundes que els impulsen, és a dir, fer un estàndard de qualitat a tota la xarxa pública i concertada, redistribuint l'alumnat amb necessitats d'integració i evitant fomentar, com de vegades s'ha fet des del mateix departament, col·legis públics de primera i de segona”. De forma més prudent es va pronunciar el diari *El Punt* en l'editorial “Cal congelar la llei de qualitat” (1 de febrer de 2004), en què apuntava que el Departament seguia “una línia que de moment és clara i transparent però que no amaga un possible focus de conflicte amb un sector educatiu que té molt pes a Catalunya”.

Com pronosticava l'editorial d'*El Punt*, la reacció del sector de l'escola privada d'iniciativa social contrària al decret de matriculació no es va fer esperar, tal com testimonien alguns titulars de portada i notícies de la premsa: “La escuela concertada se resiste a ceder la selección de sus alumnos”, *La Vanguardia* (3 de març de 2004); “Les escoles

cristianes demanen un major finançament per admetre més alumnes immigrants”, *El Punt* (3 de març de 2004); “El decret de matriculació rep 500 al·legacions de l’escola concertada”, *Diari de Girona* (3 de març de 2004); “*La patronal de la escuela católica exige más dinero para escolarizar a los inmigrantes*”, *El País Cataluña* (3 de març de 2004); “*Medio millar de alegaciones contra el proyecto de decreto de admisión de alumnos*”, *ABC* (3 de març de 2004); “*Cid recibe medio millar de alegaciones de la escuela concertada*”, *La Razón* (3 de març de 2004) i “Les escoles cristianes fan més de 4.000 al·legacions al decret de matrícula”, *Avui* (8 de març de 2004).

Des de les pàgines d’opinió, les patronals, els sindicats i les associacions de pares i mares d’escoles privades concertades van alçar la veu per denunciar el “monopoli” de l’escola pública i reivindicar el dret a escollir escola i tipus d’ensenyament per a l’alumnat. Francesc Riu, secretari de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, a través de l’article “Poderes públicos y educación” publicat a *La Vanguardia* (17 d’abril de 2004) —i més tard a l’article a l’*Avui* “Societat civil i educació” (13 de juny de 2004)— es pronunciava de la manera següent: “*Porque el carácter de la educación, como expresión de libertades fundamentales individuales y colectivas, impide que pueda configurarse como actividad reservada al Estado o propia de los poderes públicos. [...] Otra de sus obligaciones [dels poders públics] es el apoyo manifiesto y suficiente a la iniciativa social y a la consiguiente diversidad de ofertas educativas, como garantía del derecho preferente de los padres a escoger el tipo de educación que desean para sus hijos y, por ello, del derecho a la libre elección de centro docente*”.

En aquesta mateixa línia es va posicionar el Grup Hayek d’orientació liberal a “El model educatiu i l’escola concertada” (*Avui*, 5 de juliol de 2004): “L’escola pública no pot assumir l’assignació de l’educació de forma monopolística. La desaparició d’ajuts públics a la concertada provocaria una allau de matriculacions a la pública [...] [que] acabaria dissolent bona part de la pluralitat cultural”. D’altra banda, el sindicat més representatiu de l’escola concertada, SITEC-USOC, per mitjà d’un dels seus assessors i membre del Consell Escolar, Francesc Portalés, en l’article “Dirigisme o llibertat d’escola” (*El Punt*, 17 d’abril de 2004), aprofitava l’ocasió per defensar la funció social de l’ensenyament privat sufragat amb fons públics i acusar el president Maragall de confondre l’obligatorietat de l’Estat de finançar l’educació amb l’estatalisme dirigista de l’educació: “l’ensenyament que s’imparteix en els centres d’iniciativa social, la mal

anomenada privada, conté les mateixes virtuts que s'atribueixen a la pública i totes dues constitueixen en realitat l'ensenyament públic”.

Paral·lelament, des de la Federació d'Associacions de Pares i Mares de les Escoles Lliures de Catalunya (FAPEL), el seu president Antonio Arasanx va publicar l'article "Qui discrimina?" (*El Punt*, 29 de juny de 2004) amb l'objectiu de sortir del pas de les crítiques llançades contra l'escola "diferenciada": "Voler impedir als centres privats concertats que exercitin una de les possibilitats d'organització emparades per la llibertat d'ensenyament no sembla ni gaire democràtic, ni legítim i, sobretot, el que no intenta és respectar el contingut essencial de les llibertats constitucionals. [...] La UNESCO no considera discriminatori crear centres d'ensenyament separat per sexe, per motius d'ordre religiós, lingüístic o qualsevol altre aspecte que no sigui considerat discriminatori. [...] D'aquí es dedueix que la llibertat d'ensenyament difícilment es compaginaria amb la prohibició de constituir escoles per a estudiants d'un sol sexe [...]". Opinió compartida pel director de la Institució Familiar d'Educació, Josep Maria Barnils, en el seu article "*Qué es discriminación en educación*" (*El País Cataluña*, 30 de juny de 2004): "*se puede deducir a ciencia cierta que la diferenciación escolar por razón de sexo no es en sí discriminatoria. Podría serlo si no fuera objetiva ni razonable; no lo será si se comprende como una consecuencia de la libertad de pensamiento (pedagógico y/o moral) o como instrumento de una acción positiva*".

La Plataforma Dret a Escollir va organitzar una concentració ciutadana de protesta el 22 de juny de 2004 per expressar l'oposició al nou decret de matriculació. La Plataforma considerava que el decret atemptava contra el dret dels pares a elegir, que incrementava la intervenció estatal en detriment de la llibertat individual, que s'avançava cap a un "monopoli estatal docent" contrari al "pluralisme" democràtic, amb la consegüent pèrdua d'autonomia dels centres concertats. El polítòleg Jordi Argelaguet afegia les reflexions i dades següents en un article d'opinió titulat "Política educativa: aprenents de bruixot" (*Avui*, 14 d'abril de 2004), "atès que gairebé un 40% de l'alumnat de Catalunya va a escoles concertades, els diners públics que reben (cobreixen un 70% del cost real) són insuficients, per la qual cosa necessiten cobrar quotes voluntàries dels pares per poder garantir la seva supervivència". Segons Argelaguet, en el supòsit que el decret de matriculació els retirés l'ajuda pública, aquests centres es veurien obligats

a privatitzar-se, cosa que incrementaria la selecció de l'alumnat. Al mateix temps, la xarxa pública es desbordaria per l'allau d'alumnes procedents de la concertada. És a dir, les conseqüències serien contràries a les buscades.

El rebuig a la reforma del sistema de concertació de les escoles privades a Catalunya va ser contrarestat per l'opinió d'alguns columnistes i pel sindicat majoritari a l'ensenyament públic, USTEC-STEs. Albert Quintana, com a representant d'aquest sindicat, va afirmar en l'article "L'actitud de l'escola concertada" (*Diari de Girona*, suplement "L'Aula") que caldria redefinir el concepte de *públic* i insistir en la necessitat que l'educació subvencionada amb diners públics fos realment un servei públic per al conjunt de la societat. Els articles "L'ensenyament públic: moll de l'os del sistema educatiu" (*El Punt*, 2 de maig de 2004) de Ramon Arnabat (professor i director de l'IES El Foix); "El dret d'elegir escola" (*Avui*, 20 de juny de 2004) de Josep-Maria Terricabras (filòsof i membre de l'Institut d'Estudis Catalans); "Llibertat d'elecció per a alguns o igualtat d'oportunitats per a tots" (*Avui*, 7 d'agost de 2004) de Joan Costa (investigador de la London School of Economics i membre de la Junta de Catalunya 2003) i "*¿Es justa la libertad de elección de escuela?*" (*El País Cataluña*, 13 de febrer de 2006) de Xavier Bonal (professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona) van introduir en el debat la pregunta de si "la llibertat d'elecció dels pares" garantia "la igualtat d'oportunitats dels nens i nenes", tenint en compte que estadísticament els centres públics absorbien un percentatge superior d'alumnes amb problemàtiques socials. En aquest sentit, Bonal afirmava: "*todos los que creemos que esto tiene que ver con una distribución desigual de las oportunidades educativas estamos en condiciones de responder que la libertad de elección de escuela, en la medida en que supone un sistema de asignación insuficiente para maximizar la situación de los que están peor, es injusta. Se podrá, si se quiere, defender la libertad de elección desde valores aislados o unilaterales como la libertad individual o la utilidad personal, pero no desde la justicia*".

El Pacte Nacional per a l'Educació

La polèmica sorgida arran del nou decret d'escolarització només va ser l'aperitiu d'un llarg procés de negociació per aprovar el Pacte Nacional per a l'Educació. Després de

gairebé un any de converses, el 20 de març de 2006, els agents socials implicats, amb l'excepció significativa del sindicat USTEC-STEs, van signar el Pacte. De l'àmbit de l'ensenyament públic van signar bona part de les entitats que integren el Marc Unitari de la Comunitat Educativa (Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, els sindicats de mestres i professors CCOO i UGT, federacions d'associacions de mares i pares com ara FAPAC i FAPAES i associacions d'estudiants, com ara l'Associació de Joves Estudiants de Catalunya (AJEC)). I del món de l'ensenyament privat concertat, van signar-lo el sindicat USOC, les patronals Agrupació Escolar Catalana (AEC), la Federació Escola Cristiana Catalana i els Centres Autònoms d'Ensenyament i l'Associació de Pares d'Escoles Lliures (FAPEL), que agrupa les AMPA de nombroses escoles promogudes per la “iniciativa social”.

L'endemà els diaris van recollir la notícia a les pàgines d'interior, tret d'alguns que la van destacar en titular de portada, com ara *El Punt* —“L'escola pública i la concertada firmen el pacte educatiu” (21 de març de 2006)— i *Expansión Catalunya* —“*Un pacto esperado, un sector a la expectativa*” (21 de març de 2006). L'*Avui*, a través de la notícia “Maragall referma el seu compromís amb l'educació” (21 de març de 2006) va destacar les paraules de la consellera Marta Cid: “El Pacte representa un punt de partida basat en la confiança i el diàleg constructiu”, i destacava l'opinió de les patronals dels centres concertats: “L'acord suposa un reconeixement efectiu del pes social que l'escola concertada té a Catalunya”. Segons *El Periódico de Catalunya*, “18 organitzacions subscriuen el pacte educatiu català” (21 de març de 2006), les crides a la confiança i a l'optimisme estaven exemptes de cauteles. Així ho va fer palès el secretari general de CCOO, Joan Coscubiela: “L'èxit de l'acord ens el juguem en els primers mesos”. *El Periódico de Catalunya* assenyalava també que mentre el sindicat USTEC-STEs havia renunciat a sumar-s'hi, la Federació d'Associacions de Pares d'Escoles Lliures (FAPEL), molt reticent a subscriure'l, finalment s'hi havia afegit.

D'altra banda, la notícia “*Maragall sostiene que el pacto por la educación refleja que el tripartito no sólo vive del Estatuto*” d'*El País Cataluña* (21 de març de 2006) va posar l'accent en el contingut del pacte: “*Entre las prioridades del pacto figuran reducir el fracaso escolar y mejorar el rendimiento del alumnado, y muy especialmente la anhelada equiparación entre la escuela pública y la privada concertada*”. Finalment, *El Mundo*

Catalunya —“Maragall considera una muestra de patriotismo el Pacto por la Educación” (21 de març de 2006)—, *ABC* —“Maragall: El Pacto Nacional de Educación es una muestra del patriotismo que necesitamos” (21 de març de 2006)— i *La Razón* —“El Pacto Nacional de Educación es un acto de patriotismo, afirma Maragall” (21 de març de 2006)— no només van coincidir en els seus titulars, sinó també en el cos de la notícia, on van emfasitzar la negativa del sindicat majoritari de l'escola pública a adherir-se a la firma.

El Pacte Nacional per a l'Educació preveia per al curs 2006-2007, entre altres mesures, l'aplicació de la sisena hora a l'ensenyament primari a l'escola pública, fruit de la “necessitat” d'equiparar la jornada escolar a la dels centres concertats; la desaparició de les aportacions econòmiques dels pares a la concertada; l'ampliació del calendari escolar amb l'objectiu de conciliar la vida laboral i familiar i la contractació de 4.600 mestres en els dos anys següents. La premsa, en general, es va posicionar a favor del pacte a través de les seves línies editorials. L'acord va ser qualificat d’“ambiciós” i “històric” perquè garantia, segons els editors, la igualtat d'oportunitats de tots els estudiants, millorava la qualitat acadèmica i corregia les diferències entre les dues xarxes de l'ensenyament públic.

Com a exemple, els editorials “Un pas endavant decisiu per millorar l'educació” (14 de març de 2006) i “La immigració i el pacte nacional a les escoles” (25 de juny de 2006) del diari *El Punt* valoraven el PNE “com una eina valuosíssima” per començar a resoldre alguns dels dèficits de la xarxa catalana d'ensenyament, com el fet que: “El percentatge d'alumnes immigrants a les escoles públiques (15%) gairebé triplica el de les concertades (4%), segons dades facilitades pel Departament d'Educació [...]”. La concentració d'alumnes nouvinguts en l'escola pública facilita una dualització gens positiva del sistema educatiu, i tampoc ajuda gaire a la integració en la societat”. Segons l'editorial de *La Vanguardia*, “*El camino que seguir*” (14 de març de 2006), “*El pacto abre así la puerta a la solución de los endémicos problemas que afectan a la educación de nuestro país. [...] Catalunya ha dado ahora un paso adelante y muestra qué camino seguir.*” De manera semblant es pronunciava el diari *Avui*, dies abans de l'acord, per mitjà del seu editorial “És necessari el Pacte per l'Educació?” (3 de març de 2006): “Catalunya necessita fer un gir copernicà per posar fi a alguns problemes

que semblen endèmics i que minen la moral dels professors, dels pares i dels alumnes. Els darrers informes sobre el nivell dels estudiants catalans han de provocar una reacció contundent. L'educació és un element de cohesió social però també és una eina bàsica per marcar el futur dels països". Respecte a l'oposició del principal sindicat de l'ensenyament públic, els editorials "*Un gran consenso avala el Pacto por la Educación de la consellera Cid*" d'*El Mundo Catalunya* (14 de març de 2006) i "Educació: una aposta de futur" d'*Avui* (15 de març de 2006) no arribaven a comprendre el perquè d'aquesta negativa. Tanmateix, per l'editor del diari *Avui* "resulta difícil de justificar [la posició d'USTEC] més enllà dels plantejaments estrictament ideològics, legítims però impropis d'una organització sindical".

El primer conflicte relacionat amb el PNE es va produir per la introducció de la sisena hora lectiva a l'ensenyament públic. Cal recordar que a principi del mes de març, poques setmanes abans de la signatura del pacte, el sindicat USTEC-STEs va convocar una manifestació en contra de la sisena hora lectiva, tal com va recollir el diari *Avui* en la seva portada: "La consellera Cid es queda sola en la defensa del Pacte per a l'Educació" (3 de març de 2006). Segons el titular de notícia d'*El Punt*, "Més de 1.000 mestres es concentren a tot Catalunya contra la sisena hora a primària" (3 de març de 2006). En relació amb la implantació de la sisena hora en els centres públics de primària (llibertat de cada centre per triar quin reforç o assignatura impartir durant aquesta hora de més), els representants d'USTEC qualificaren la mesura de "no necessària ni prioritària" i esgrimiren que el finançament d'aquesta hora de més provocaria un desviament dels diners públics destinats a incrementar les subvencions als centres privats, en detriment d'ampliar-los i millorar les condicions dels centres públics. A més, insistiren en el fet que més hores lectives no equivalien a millorar el rendiment dels estudiants o la qualitat de l'ensenyament.

Des del sindicat d'ensenyament CGT, Anna Campanera en l'article "La sisena hora a l'escola pública" (*El Triangle*, 27 de febrer de 2006) alertava que "aquesta solució s'ha imposat per atendre una reivindicació legítima: compatibilitzar els horaris laborals amb la vida familiar. Però en aquest cas el remei és pitjor que la malaltia, ja que on s'ha de reivindicar aquest dret és en l'àmbit laboral, exigint una reducció de les jornades i no pas augmentant la dels més desprotegits, els infants".

Rosa Cañadell, professora de secundària i portaveu d'USTEC-STEs, en els articles “Una oportunitat perduda” (*Canvi Setze*, 20 de febrer de 2006) i “Curs nou i problemes vells” (*Actual*, 14 de setembre de 2006) defensava que l'educació pública havia de ser l'eix vertebrador de tota l'educació i que en aquest sentit el Pacte era del tot “insuficient” i oferia “poques garanties de millorar la situació actual”. Cañadell, en una entrevista concedida al diari *Avui* (“El pacte consolida la doble xarxa”, 15 de març de 2006), afegia: “El pacte consolida la doble xarxa educativa perquè no inclou mesures clares perquè tots els centres concertats deixin de seleccionar l'alumnat i assoleixin la gratuïtat. I tampoc no hi ha directrius per treure el concert als centres que no compleixin aquesta funció, de manera que l'alumnat immigrant i procedent de classes més desfavorides es continuarà escolaritzant a l'escola pública”. De forma semblant, Josep Maria Cartanyà, representant sindical d'USTEC, en el seu article “Les prioritats de l'educació i la sisena hora” (*El Punt*, 11 de febrer de 2006) afirmava que “no hi ha cap element que ens indiqui que els resultats de l'escola concertada de Catalunya siguin millors que els de les concertades d'altres llocs de l'Estat, on la concertada no fa la sisena hora”. Des de les pàgines del *Diari de Girona*, en el seu suplement “L'Aula”, Francesc Saló —representant d'USTEC a les terres gironines— deixava dit en l'article “La sisena hora: una hora més de qualitat insuficient” (10 de gener de 2006) que “en cap cas l'educació de casa nostra es mereix ser tractada amb quatre cops d'efecte per assolir mèrits precipitadament”. Per aquest corrent d'opinió la mesura de la sisena hora responia a una voluntat “oportunista” i “populista” de la Conselleria envers els mals resultats obtinguts en l'informe PISA 2003 i en altres, com ara l'Avaluació de Competències Bàsiques realitzada als alumnes de secundària. Però l'historiador Xavier Diez en el seu article “El Fòrum de la sisena hora” (*El Punt*, 6 de febrer de 2006), afirmava: “Finlàndia fa una mitjana de quatre hores, mentre que els estats on s'acosten a sis, com Luxemburg, es mouen a la cua dels informes PISA”.

Ben diferent era l'òptica de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, l'USOC (el sindicat més representatiu de l'escola privada concertada), les patronals de l'àmbit de l'escola concertada (Agrupació Escolar Catalana, Fundació Escola Cristiana Catalana, Centres Autònoms d'Ensenyament, etc.), federacions de mares i pares (FAPAES, FAPAC, federació de pares d'alumnes d'educació especial...) i l'Associació de Joves Estudiants de Catalunya (AJEC) que donaran l'aval al Pacte Na-

cional per a l'Educació. Segons bona part de la comunitat educativa, l'acord nacional aconseguit garantia l'estabilitat del sistema d'ensenyament català, representava un pas endavant cap a veritables polítiques educatives integrals, esdevenia una oportunitat per resoldre antics problemes i posava fi a l'enfrontament “fictici” entre l'escola pública i la concertada. Pel president de la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'alumnes d'Ensenyament Secundari de Catalunya, Antonio Marcos López Pulido, en un article publicat al setmanari *Actual*, titulat “El nou curs escolar i l'aplicació del Pacte Nacional per a l'Educació” (14 de setembre de 2006), “la signatura del pacte és per a FAPAES una millora en tots els sentits per al sistema educatiu, però és, per primer cop, una millora social i un compromís de la societat civil, que creu en la participació de les famílies i la fomenta, dóna eines per conciliar la vida laboral i familiar, i preveu una reducció important en les despeses que han de suportar”.

Pel que fa als representants de l'ensenyament d'iniciativa social, Francesc Portalés —USOC—, Ignasi Casals —AEC— i Carles Camí —Centres Autònoms d'Ensenyament— en unes entrevistes publicades al diari *Avui* (26, 27 i 29 de març de 2006), es mostraven satisfets amb el Pacte perquè finalment es reconeixia per escrit la funció social dels centres concertats”. A més, respecte del fenomen de la immigració, van desmentir que els seus centres seleccionessin l'alumnat i que en tot cas la poca presència d'alumnat estranger a les aules s'explicava per la “zona d'influència”, és a dir, per l'entorn, el barri on estaven localitzats.

Des de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya —entitat inscrita dins del Marc Unitari de la Comunitat Educativa—, alguns dels seus membres més destacats van expressar el seu punt de vista a les pàgines d'opinió d'*El Periódico de Catalunya*. Joan Domènech i Jaume Cela, per mitjà de l'article “Oportuna sisena hora” (14 de març de 2006), es van mostrar partidaris de la mesura, encara que la van qualificar de “precipitada”: “El curs vinent, les escoles públiques de primària tindrem una hora més de classe. Aquesta decisió obeeix a dos objectius principals: millorar els nivells d'aprenentatge de les criatures i equiparar l'horari de l'escola pública a la privada concertada, i d'aquesta manera eliminar una diferència que, no ens enganyem, crea desigualtat. Som dels que donen la benvinguda a aquesta decisió per les oportunitats que pot suposar per a l'escola pública, malgrat que pensem que la proposta s'està

fent massa precipitadament, sense donar temps als centres a reflexionar i organitzar de la millor manera aquest recurs per tal que sigui realment un avanç per al conjunt del sistema educatiu”. També el polític i director de la Fundació Jaume Bofill, Jordi Sànchez, en el seu article “Igualdad de horario” (*El País Cataluña*) va respondre a les crítiques que des d’alguns sectors s’havien llançat contra la sisena hora: “*Afirmar que una hora de más no mejora el rendimiento podría llegar a ser creíble, pero lo que no es sostenible desde la razón es que no se acepte que entre los alumnos que reciben la sexta hora y los que no la reciben no hay diferencia*”. Opinió compartida per l’editorial “La sisena hora, per equitat” d’*El Periódico de Catalunya* (2 de febrer de 2006). Segons el seu editor, la mesura constituïa un dels “reptes bàsics per millorar l’ensenyament”, ja que posaria fi a la “discriminació negativa” que patien bona part dels escolars catalans, que rebien al llarg de sis anys 1.056 hores lectives menys, l’equivalent a tot un curs.

La nova Ley Orgánica de Educación

En el context de l’Estat espanyol, el nou govern presidit pel socialista José Luis Rodríguez Zapatero va paralitzar la polèmica Llei de qualitat de l’educació (LOCE) aprovada feia poc i impulsada per l’executiu anterior, del Partit Popular. Bona part dels preceptes de la Llei de qualitat no van arribar a entrar en funcionament, com ara la instauració de la prova de revàlida al final del batxillerat per accedir a la universitat. Gairebé un any més tard del triomf electoral del PSOE, el 30 de març de 2005, el Ministeri d’Educació va presentar l’Avantprojecte de llei que regulava l’ensenyament no universitari en substitució de la LOCE. El 7 d’abril de 2006 s’aprovà la nova *Ley Orgánica de Educación* (LOE), presentada per la ministra María Jesús San Segundo, com recullen els titulars de portada dels diaris *La Vanguardia* i *El País Cataluña* d’aquell mateix dia: “*Aprobado el cuarto modelo educativo de la democracia*” i “*El Congreso aprueba la sexta ley de educación de la democracia*”. Uns titulars prou simptomàtics del gran nombre de reformes que en els últims anys i de la mà dels diferents governs ha anat experimentant l’ensenyament a l’Estat. Els seus editorials, també publicats en aquella data, es mostraven optimistes amb les rectificacions que introduïa la reforma i destacaven l’abstenció de Convergència i Unió motivada per la presència d’un representant municipal en els consells escolars dels centres concertats.

En canvi, amb un to ben diferent es van pronunciar les línies editorials d'*El Mundo Catalunya* —“Una ley de educación sectaria” (7 d’abril de 2006)—, *ABC* —“LOE, apuesta por el fracaso” (7 d’abril de 2006)— i *La Razón* —“Aprobada la LOE: consumado el gravísimo error” (7 d’abril de 2006)—, que qualificaven la llei de “controvertida” i “equivocada”. Per *El Mundo*, “el PSOE ha hecho oídos sordos a las peticiones de las organizaciones que se manifestaron multitudinariamente contra la reforma el 12-N. Y se ha empeñado en sacar adelante una ley que además de sectaria es mala”. En resposta a aquestes crítiques, l’editorial “Adaptación educativa” d’*El País* (7 d’abril de 2006) puntualitzava que la “asignatura de Religión [...] es de oferta obligatoria para los centros y de libre elección para los alumnos, en cuyo currículum no se computará a efectos de repetición de curso o asignación de becas. I denunciava: “Tanto en este punto como en el tratamiento de la enseñanza privada concertada, la Conferencia Episcopal ha mantenido una actitud de permanente movilización, incluso en la calle, en contra del proyecto”.

Pel que fa als efectes de l’aplicació de la LOE a Catalunya, “Marta Cid creu que hi ha marge per a la llei catalana”, segons va informar *El Punt* a “El Congrés aprova la reforma educativa amb l’oposició del PP i l’abstenció de CiU” (7 d’abril de 2006). Des d’aquest mateix diari (“El català continuarà sent la llengua vehicular de l’ensenyament”, 31 de març de 2005) també s’indicava que per al Departament d’Educació, la reforma era considerada com una “lleï de mínims”, molt allunyada del “reglamentisme” de la Llei de qualitat. Les quatre hores obligatòries de castellà que imposava la LOE als alumnes de primària, iniciativa de l’aleshores ministra Pilar del Castillo, havia provocat el rebuig de moltes entitats que van organitzar la campanya “El català a l’escola” per defensar la immersió lingüística. Tanmateix, el decret d’ensenyances mínimes de primària, aprovat a finals del 2006 pel Govern de l’Estat, seria posteriorment percebut des de Catalunya com una invasió en les competències de la Generalitat en matèria educativa regulades en el nou Estatut.

En particular, el cas del Decret que imposa tres hores setmanals de castellà va ser el causant del primer conflicte del nou Govern de coalició resultat de les eleccions de novembre de 2006. La revista *El Temps* va dedicar un editorial a Òmnium Cultural —“Òmnium vol que el Govern català recorri contra el decret d’ensenyances mínimes”

(26 de desembre de 2006)— en què explicava l'oposició de l'entitat envers l'aprovació “unilateral” del Decret de castellà: “Òmnium argumenta que l'informe del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (setembre de 2006), que analitza la competència lingüística en català i castellà en infants d'entre deu i catorze anys, demostra la capacitat d'expressar-se en castellà i català de la mainada, d'aquesta edat, són equivalents, i fins i tot superiors en castellà en alguns aspectes. Així mateix també recorda que el darrer informe PISA *demostra que el coneixement de llengua castellana dels alumnes catalans és equivalent al que mostren els nens de la resta de l'Estat*”. L'inici del 2007 quedaria marcat per aquesta polèmica, amb el nou conseller d'Educació, Ernest Maragall, al centre del debat.

La “imposició” del català

Durant l'any 2006, en el context de l'aprovació del nou Estatut per a Catalunya, *El Mundo Catalunya* va encapçalar una campanya en contra de la política d'immersió lingüística de la Generalitat. Titulars de portada com ara “*El tripartito abre la vía para eliminar incluso la asignatura de castellano*” (12 de gener de 2006) o la secció “*La imposición del catalán*” (12 de gener de 2006) volien atiar la polèmica. *El Mundo* es convertí en el portaveu de les queixes d'alguns pares que deien que se sentien discriminats a l'hora d'educar a Catalunya els seus fills. En relació amb això, el diari publicà la portada “*La Justicia obliga a un colegio de Badalona a dar clases de castellano*” (2 de febrer de 2006) en la qual recollia la resolució del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) en el cas d'un pare que exigia que el seu fill de set anys fos escolaritzat en un centre de Badalona íntegrament en castellà.

La interpretació del dictamen, però, és diferent en funció dels diaris. Així doncs, alguns titulars publicats el 2 de febrer de 2006 incidien a fer pensar que el TSJC ordenava que l'escola badalonina oferís a aquest alumne tot l'ensenyament primari en castellà, com pot ser el cas d'*El País Cataluña* (“*La justicia obliga a la Generalitat a dar a un alumno las clases en castellano*”), *El Periódico de Catalunya* (“El TSJC obliga Educació a ensenyar en castellà a un nen”), *ABC* (“*El TSJC obliga a una escuela de Badalona a enseñar en castellano a un alumno*”), *La Razón* (“*La Justicia catalana obliga a dar clases*

en español”) o *La Gaceta de los Negocios* (“*El TSJC obliga a una escuela a enseñar en castellano*”). En canvi, *La Vanguardia* titulava “*El TSJC obliga a una escuela de Badalona a dar atención individualizada en castellano*” i, per la seva banda, el diari *Avui* afirmava: “El TSJC obliga una escola de Badalona a donar suport en castellà a un nen de primària”. Segons aquesta segona línia periodística, la sala contenciosa administrativa del Tribunal havia obligat l’escola de Badalona a donar “atenció i suport individualitzat” en castellà en totes les àrees de coneixement i emplaçava també el centre educatiu a impartir l’ensenyament en llengua castellana segons l’horari reglamentari establert, que el tribunal entenia que era de quatre hores setmanals”.

La consellera Cid va sortir del pas afirmant que “hi ha en marxa una campanya de politització interessada per acabar amb el model d’immersió lingüística” (*Avui*, 3 de febrer de 2006). En aquest mateix sentit es van pronunciar els editorials “Un model educatiu que funciona” d’*El Punt* (3 de febrer de 2006) i “La pressió... que es manté” d’*Avui* (3 de febrer de 2006). Ambdós acusaven al Partit Popular i els seus mitjans afins de “dibuixar un escenari excloent i discriminatori” molt allunyat de la realitat catalana, tot ratllant la “pura demagògia” i convertint l’anècdota en norma. A més, insistien que el cas ocorregut al col·legi CEIP Feliu Vegues de Badalona era un cas aïllat. Precisament, un any enrere, l’*Avui* havia editorialitzat “Un idioma no del tot vehicular” (2 de maig de 2005) per fer-se ressò d’unes xifres fetes públiques pel Departament d’Educació “força alarmants” perquè denotaven que “el català no és ni tan sols l’idioma vehicular del món de l’ensenyament”: “Segons ha reconegut la mateixa consellera, Marta Cid, entre el 10% i el 20% de les classes a les escoles es fan en castellà, una proporció que augmenta als instituts, on se situa entre el 30% i el 40%”. Ben diferent s’expressava l’editorial “*Castellano por la via judicial*” d’*El Mundo* (2 de febrer de 2006). Des de la seva òptica, el castellà és una llengua “residual” i “marginal” a les aules. És per això que l’editor animava altres pares a denunciar, a través de la justícia i del defensor del poble, la vulneració dels seus drets, el dret que els seus fills rebin l’ensenyament en la seva llengua habitual, el castellà i “*en la lengua de su país*”.

ELS DEBATS SOCIALS ENTREN A L'ESCOLA

L'informe PISA i la qualitat de l'ensenyament

La premsa va estar molt atenta a l'estat de l'educació a Catalunya, arran de l'informe PISA 2003 (Programa per a l'Avaluació Internacional dels Alumnes, promogut per l'OCDE), donat a conèixer al final de l'any 2004. Els titulars de portada foren prou il·lustratius de la preocupació creixent pels resultats baixos dels estudiants catalans: “El nivell dels alumnes catalans, per sota de la mitjana de l'OCDE”, *Avui* (8 de desembre de 2004), “Els alumnes catalans estan entre els pitjors del món en comprensió lectora”, *El Punt* (8 de desembre de 2004) i “Catalunya està per sota de la mitjana en nivell educatiu”, *El Periódico de Catalunya* (8 de desembre de 2004). Marta Cid, aleshores consellera d'Educació, va admetre que aquests resultats “no són satisfactoris”, tot i que va declarar que no l'havien sorprès tenint en compte que l'informe PISA del 2000 ja va revelar uns resultats similars i des de llavors “no s'han introduït mesures correctores” per millorar-los. Com a contrapartida, la consellera va declarar que “el sistema educatiu català és un dels més equitatius” (*Avui*, 12 de desembre de 2004).

Pel que fa a la valoració dels resultats de l'informe citat, hi havia unanimitat entre els diferents diaris. Cap d'ells no es va mostrar sorprès per uns resultats que indicaven que el nivell dels estudiants catalans de quinze anys estava per sota de la mitjana dels països de l'OCDE en matèries com ara les matemàtiques i la comprensió lectora. Catalunya ocupava en aquestes dues àrees la posició vint-i-quatre i vint-i-sis, respectivament, del rànquing, en què Finlàndia ocupava un dels primers llocs. Segons l'editorial “Un debat que cal fer amb urgència” del diari *Avui* (8 de desembre de 2004), “el baix nivell de l'alumnat és descoratjador i, en un futur, pot restar competitivitat a Catalunya respecte a països del seu entorn”. Des d'aquest mateix diari es defensava la necessitat de reconstruir “el prestigi social dels mestres i professors” i d'introduir a l'ensenyament el “concepte d'exigència”. Preocupació compartida pels editorials “Suspense educativo” de *La Vanguardia* (8 de desembre de 2004) i “Suspens a l'escola” d'*El Periódico de Catalunya* (8 de desembre de 2004). Tots dos eren del parer que si el nostre país aspirava a posicions de lideratge econòmic, cultural i social, s'hauria de replantejar urgentment el rumb del seu ensenyament. En aquest sentit, *La Vanguardia* opinava

que la responsabilitat sobre aquesta qüestió no només requeia en els governants, sinó també en el conjunt de la ciutadania: professors, pares i alumnes, entre altres agents. *El Periódico de Catalunya*, per la seva banda, proposava “destinar més recursos, donar autonomia als centres, estimular els alumnes amb més dificultats i incentivar els que tenen possibilitats d’arribar a l’excel·lència acadèmica”.

En canvi, *El Punt* en el seu editorial “Un nivell educatiu encara millorable” (9 de desembre de 2004) s’expressava amb més optimisme: “L’enquesta, per tant, mostra que el nivell educatiu català encara pot millorar molt, tot i que supera un grapat de països i, per exemple, els resultats dels alumnes de la resta de l’Estat espanyol”. A més, *El Punt* incidia en un dels elements que es desprenia de l’enquesta, per considerar-lo “força positiu”. Feia referència a l’equitat: “l’OCDE considera que la majoria dels alumnes catalans se situen en la mitjana que obté Catalunya. És a dir, que no hi ha alumnes amb uns resultats molt bons i altres amb uns de molt dolents sinó que hi ha certa equitat”. *El Punt*, a més, confiava en el Pacte Nacional per a l’Educació —tot just posat en marxa— per intentar cercar fórmules que milloressin el nivell educatiu dels joves. A diferència d’*El Punt*, l’editorial “Males notes” (15 de desembre de 2004) del diari comarcal *Segre* es va mostrar crític amb les declaracions de la consellera, pel fet de voler minimitzar la gravetat dels resultats. L’aparició uns dies després d’un nou estudi d’Avaluació sobre les Competències Bàsiques d’alumnes de segon d’ESO, “dispara més senyals d’alarma sobre el panorama educatiu”, segons va posar de manifest aquest mateix editorial. Aquest, alhora, creia que calia donar prioritat a la “pedagogia de l’esforç” en lloc de plantejaments “més lúdics”.

En l’àmbit educatiu, alguns professionals i experts reclamaven per mitjà dels seus articles d’opinió atendre certs valors que en els darrers temps s’havien considerat poc en el món de l’ensenyament, com ara l’esforç, la disciplina, la responsabilitat i la concentració. Al marge del retorn a una “cultura de l’esforç”, que en pocs anys ha esdevingut el tòpic preferit en tots els debats educatius, bona part dels agents implicats reflexionaven sobre el “dèficit d’autoritat” que pateixen els docents. Des del seu punt de vista, l’educació no podia concebre’s sense el respecte a l’autoritat, en aquest cas, a l’ensenyant. En un altre ordre de coses, pensaven que era una equivocació continuar primant l’equitat de l’alumnat si això representava aigualir els continguts, rebaixar els

nivells d'exigència i menystenir l'excel·lència. Atribuïen part d'aquest fracàs educatiu a les reformes —la LOGSE— i les contrareformes legislatives —la Llei de qualitat (LOCE)— que s'havien anat succeint en pocs anys de la mà dels diferents governs espanyols. Pel que fa a les famílies, coincidien a assenyalar que semblava com si els pares i la societat en general haguessin dimitit de les seves obligacions i traslladat la responsabilitat d'educar exclusivament als professionals. I val a dir que aquestes idees han anat conformant, amb raó o sense, la percepció que la societat catalana té de la seva mateixa realitat educativa.

A través de l'article "Cap a on van la llengua i la literatura a l'ensenyament secundari?" (*Avui*, 21 de desembre de 2004) d'Aulet, Carbonell, Castellanos, Gustà, Macià, i Muñoz, professors d'universitat i d'ensenyament secundari, s'afegien a la diagnosi de la situació. Creien que s'havia "tocat fons" i que calia redreçar l'estat actual de l'educació: "És descoratjador adonar-se que la formació lingüística i literària que s'imparteix en les nostres aules no és útil ni operativa, resultat com és, entre altres causes, d'una excessiva fragmentació i simplificació dels continguts, cosa que dificulta molt un tractament consistent de les matèries". Això hauria estat fruit de l'aplicació de la LOGSE, que comportava que els alumnes de secundària, finalitzada l'etapa, mostressin serioses dificultats d'expressió i de comprensió lectora.

En canvi, la presidenta de l'Associació de Mestres Alexandre Galí, Teresa Casas, en el seu article "L'avaluació del nostre alumnat" (*Diari de Terrassa*, 21 de desembre de 2004) sortia en defensa de l'antiga LOGSE i recordava que els resultats de l'informe PISA es basaven en la situació formativa de l'any 2003, període d'"involució" i de "desgavell" del sistema educatiu, fruit de les reformes introduïdes pel Partit Popular. La solució, segons Casas era senzilla: calia aprendre del cas finlandès, tot recuperant el prestigi social del professorat: "Si se li reconeix la competència sabrà respondre, si se'l tracta com a irresponsable reaccionarà amb desídia".

Altrament, el pedagog Josep Miquel Beltran, en un article publicat a *El Punt* ("A mi em paguen per ensenyar", 16 de desembre de 2004), focalitzava l'atenció en els problemes de motivació amb què els docents es trobaven dia a dia: "Recuperar la motivació per aprendre el que s'ensenyava a les institucions educatives i no fracassar en l'intent podrà

ser fruit d'una educació amb afecte". Beltran es mostrava partidari d'implantar accions educatives que afavorissin l'autoestima: "Però més enllà del que es pot fer, l'important és guanyar-se el respecte del grup. Sense el respecte, l'acte d'educar és impossible".

Poc abans de finalitzar l'any 2004, la publicació de l'article "Aprendre a aprendre... què?" (*Avui*, 12 de novembre de 2004) del sociòleg i periodista Salvador Cardús va suscitar reaccions airades. Segons Cardús, "la consigna de l'aprendre a aprendre [...] és d'aquelles fàcils de seguir. Aprendre a aprendre estalvia la molèstia d'haver de saber res, no només a qui ha d'aprendre, sinó també a qui ha d'ensenyar [...]. A més, es pot abandonar definitivament la duresa d'haver d'exercitar la memòria, d'entrenar la força de voluntat o d'educar el caràcter, que crearien enormes resistències i podrien posar en perill tot el sistema. Se segueix, doncs, la mateixa lògica de l'actual sistema d'alimentació, fet de menjar ràpid de textures escumoses, com sintetitza bé aquest anunci de la *mousse* de tonyina pensada per estalviar a les criatures la *molèstia* d'haver de mastegar. Cremes, xarrups, purés, *patès*, emulsions... res que ennuegui".

La rèplica a aquestes afirmacions no es va fer esperar. L'article "A propòsit d'aprendre a aprendre" (*Avui*, 25 de novembre de 2004) de Montserrat Castelló i Climent Giné —tots dos professors de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport de Blanquerna, Universitat Ramon Llull— va sortir del pas d'algunes de les opinions exposades per Cardús. En primer lloc, s'esgrimia l'argument que mai des de la psicologia de l'aprenentatge ni des de l'educació s'havien menystingut els continguts i l'esforç memorístic: "No es discuteix, almenys en els darrers deu o quinze anys, el paper de la memòria ni de l'esforç necessaris en l'aprenentatge i en la formació. En tot cas, es qüestiona la utilització estèril de la memòria per donar suport a determinats aprenentatges. L'èmfasi en l'aprendre a aprendre, si s'és rigorós i respectuós amb la tradició psicològica que ho defensa, no estalvia la molèstia de saber, com afirma l'autor en el seu article, entre altres motius perquè no es poden aprendre estratègies sense tenir en compte el contingut que s'aprèn, que en determina la utilitat i la validesa, i sense unes elevades dosis d'esforç i voluntat". Alhora, segons aquests professionals, "els sabers i l'aprendre a aprendre no són dues opcions antagòniques, sinó les dues cares d'una mateixa moneda". Al seu torn, Salvador Cardús va respondre en un nou article, "Més sobre aprendre i saber" (*Avui*, 10 de desembre de 2004). Cardús expressava el

seu malestar pels que ell va anomenar els “talibans de la pedagogia igualitarista a ultrança, que serien capaços de reduir a zero el nivell d'exigència per tal d'aconseguir una igualtat universal”.

Mesos més tard, del 25 al 27 de febrer de 2005, es va celebrar a la Universitat de Barcelona el Fòrum Social “Per a l'educació a Catalunya, una altra educació és necessària”. Els continguts de les jornades tenien com a eixos principals debatre l'educació en l'era de la globalització; discutir sobre què s'ha d'ensenyar, com i per què, i potenciar l'educació pública com a base vertebradora del sistema educatiu. L'acte d'inauguració va anar a càrrec de Frei Betto, escriptor i exassessor del Govern brasiler presidit per Lula da Silva. “Ara com ara no hi ha models alternatius ni de societat ni d'educació. [...] El model educatiu actual està basat en la competitivitat i no en la solidaritat”, va pronunciar Betto en el seu discurs, segons va informar *El Periódico de Catalunya* (“El Fòrum Social per a l'educació a Catalunya obre les portes”, 26 de febrer de 2005). *El Punt* va resumir les paraules de Frei Betto en titular de notícia: “Frei Betto obre el Fòrum Social de l'educació advertint del perill de privatització de l'ensenyament” (26 de febrer de 2005). Els participants també van polemitzar, segons va destacar el diari *El Punt* (“Els participants al fòrum defensen que la igualtat d'oportunitats preval sobre el dret a triar centre”, 27 de febrer de 2005), sobre l'escola pública i la privada concertada. En una altra de les notícies d'aquest mateix rotatiu, “El fòrum social demana controlar la creixent privatització de l'educació” (28 de febrer de 2005), es resumien algunes de les conclusions d'aquestes jornades: el sistema educatiu ha de ser una prioritat social, cal incrementar la inversió econòmica, s'ha d'arribar a un compromís pedagògic i és convenient la integració a llarg termini de les escoles concertades a la xarxa pública, entre altres.

Immigració i escola

És també durant aquests tres anys que el debat sobre l'impacte de la immigració a l'escola ha anat pujant de to. Segons l'editorial d'*El Punt* titulat “La immigració ja és un fenomen consubstancial amb el país” (18 de gener de 2004), al Principat s'hauria doblat (fins a més de 73.000) el nombre d'alumnes estrangers en els últims dos anys.

A l'especial "El mapa nacional de la immigració", publicat aquell mateix dia, recull les xifres següents: "el curs 2003/2004 s'han matriculat al Principat 73.474 estrangers, nombre que equival a un 7,61% de l'alumnat total, un percentatge que dobla el de fa tan sols dos anys. El curs 2001-2002 hi havia un 3,71% d'estudiants immigrants (un total de 34.757). La majoria d'aquests estrangers es concentren en l'educació primària (un 9% del total), la infantil (7,9%) i la secundària obligatòria (7,8%), sobretot en el sector públic. De fet es pot dir que els centres educatius públics absorbeixen gairebé la totalitat de l'alumnat nouvingut: el percentatge d'estudiants estrangers en l'ensenyament públic és d'un 10,5% de mitjana —en l'educació infantil arriba a un 12,9%—, i als centres privats, només d'un 3%. En el que sí que coincideixen centres educatius públics i privats és en la procedència d'aquests alumnes forans. La majoria són de l'Amèrica Central i del Sud (29.724 en el sector públic, i 5.239, en el privat), i del Magrib (17.445 i 2.436, respectivament). Al darrere se situen els originaris dels països de l'Europa de l'Est, l'Àsia i l'Àfrica". Des d'*El País Catalunya* s'aporten altres dades corresponents a l'alumnat procedent del Magrib: "*Según Enseñanza, en Cataluña estudian casi 20.000 niños y jóvenes magrebíes, el doble que en el curso 2000-2001. La provincia de Barcelona acoge al 64% de estos alumnos y hay escuelas de la capital, como es el caso del Institut Miquel Tarradell, donde constituyen gran parte de su alumnado*" ("*Las aulas catalanas acogen a casi 20.000 alumnos de origen magrebí, el doble que hace dos años*", 23 de gener de 2004). Finalment, el *Diari de Girona* per mitjà de la notícia "Catalunya compta amb quasi el 6% d'alumnes estrangers" (26 de gener de 2004) va publicar algunes de les conclusions aportades per l'informe *Immigració a Espanya* referit a l'any 2003 i elaborat per la Fundació de les Caixes d'Estalvis (FUNCAS), on destacava el fet que "Catalunya comptava amb el 5,8% d'alumnes immigrants per cada cent estudiants que cursen educació infantil, primària i ESO".

A les pàgines dels diaris hi ha consens a l'hora de demanar a les administracions més recursos perquè la immigració no es converteixi en problema. En aquest sentit, Josep Gifreu titulava "Aules d'acollida" el seu article a la revista *El Temps* (27 de juny de 2006) per incidir en una de les iniciatives més importants en la gestió d'aquest nou fenomen, per a la que es necessita una més gran inversió pública, l'aula d'acollida: "Catalunya acull la proporció més elevada d'immigrants que arriben a l'Estat espanyol. A final de 2005, segons dades de la Secretaria d'Estat d'Immigració, Catalunya rebia el 22,08% de

la immigració total a l'Estat. [...] La primera i ineludible institució afectada és l'escola. Doncs, l'escola i el sistema escolar a Catalunya ha ideat una forma específica d'acollida dels nouvinguts: és l'aula d'acollida, una proposta educativa innovadora, destinada a dinamitzar i potenciar tot el procés d'acolliment i d'integració al nou entorn. [...] Un informe emès recentment per la Universitat de Girona, realitzat sobre una mostra de 3.911 alumnes de primària i secundària de les aules d'acollida durant el curs 2004-2005, conclou: entre el 60% i el 70% d'aquests alumnes assoleixen una competència lingüística òptima en els primers cinc mesos. Resultats, doncs, espectaculars”.

Respecte a la integració real de l'alumnat estranger, l'antropòloga Marta Casas (“L'esforç per integrar-se serveix de poc quan topen amb la xenofòbia”, *Diari de Girona*, 23 d'abril de 2004), declarava que “els fills i les filles d'immigrants viuen la mateixa complexitat que la resta de joves de la seva edat, independentment del seu origen cultural. En el seu cas, als problemes propis de l'edat s'hi sumen les dificultats lingüístiques, les derivades dels processos migratoris familiars i de l'actitud de la societat d'acollida. [...] No podem explicar un cas de fracàs escolar pel fet de ser fill o filla d'una família immigrada; en tot cas, l'explicarem pel fet de ser una família immigrada amb un determinat capital cultural i una determinada situació socioeconòmica, pel fet de ser dona o home, d'estar en una edat determinada, d'haver arribat aquí amb una edat determinada, etc.”.

Eduard Navarro, mestre i membre del Grup d'Educació Intercultural del Casal del Mestre de Granollers i el Vallès Oriental, en l'article “Nous temps per a l'escola catalana” (*El 9 Nou*, 12 de juliol de 2004) qualificava l'educació intercultural com a fonamental per al futur de la nostra societat. Tanmateix puntualitzava que “Si enfoquem l'educació dels nens i les nenes de diferents països només des del punt de vista de la diversitat cultural, la cultura podria anar prenent el paper de factor segregador. [...] Volem donar a tot l'alumnat les mateixes oportunitats reals, perquè aquesta és la clau per trencar el procés d'exclusió de les minories”. Mentre que la regidora socialista de l'Ajuntament de Vic, Lluïsa Carbonell en el seu article “Les imprevisions del *model Vic*” (*El 9 Nou*, 4 de juny de 2004) qüestionava l'anomenat “model Vic” d'integració escolar. Per Carbonell, l'aplicació del model a totes les escoles, públiques i concertades perseguia un repartiment equitatiu de nens provinents de la immigració, però el desequilibri

existent entre oferta i demanda, no s'explicaria “només per possibles actituds racistes”, sinó que també hi tenia molt a veure la situació geogràfica de les escoles: “Totes les concertades són dins de la ciutat i per dir-ho amb més precisió, al centre de la ciutat. Totes les públiques són als extrems, a la perifèria i una als afores”.

Pel catedràtic d'Història, Antoni Segura (“¿Árabe en la escuela pública?”, *El País Cataluña*, 21 de febrer de 2004), la inserció de la immigració passa també per l'escola concertada. *“En el curso 2002-2003, 34.676 hijos de residentes extranjeros asistieron a la escuela en Cataluña, lo que supone el 3,5% del alumnado catalán (y el 17,2% del alumnado extranjero estatal). El 89,5% procedía de países poco desarrollados y el 84,4% estaba escolarizado en centros públicos. En otras palabras, los alumnos procedentes de países ricos se escolarizan preferentemente en centros privados, donde por ahora nadie ha planteado problemas de conflicto cultural, mientras que los procedentes de países pobres se escolarizan en centros públicos, donde el supuesto conflicto cultural oculta los problemas de orden económico y de falta de formación”*.

No tots els punts de vista solen ser pessimistes, i així, a l'editorial de l'*Avui* “L'escola pot assumir la immigració” (7 de setembre de 2006), hi deia: “Enguany es matricularan uns 14.000 escolars més de nacionalitat estrangera respecte als que hi havia l'any passat, cosa que significa que l'alumnat que prové d'altres països arribarà fins a l'11,7 per cent del global. Són quantitats importants però, a hores d'ara, perfectament assumibles pel conjunt del sistema educatiu català. És més, un dels èxits essencials del tripartit, la sisena hora, podrà començar a aplicar-se a partir d'aquest curs gràcies a una ampliació substancial del nombre de professors, cosa que indica que l'escola catalana no és, ni de bon tros, prop del precipici”.

La suposada violència a les aules

Per a alguns autors, l'actual societat de la desvinculació, la pèrdua d'autoritat dels professors i la sobreprotecció de les famílies són algunes de les variables que expliquen en part el fracàs escolar i la creixent onada de violència juvenil a les escoles i instituts catalans. Aquests punts de vista han estat àmpliament recollits als mitjans de comunica-

ció que troben en les anàlisis catastrofistes —a vegades, de qualitat dubtosa— una font d'informació permanent. Aquest interès ha donat lloc a l'aparició de nous conceptes com ara l'*assetjament escolar* —*bullying*— i els *pares agressors*.

Respecte del primer, la notícia del suïcidi, el 21 de setembre de 2004, del jove basc Jokin Zebeiro, alumne de l'institut d'Hondarribia, víctima de maltractaments físics i psicològics a mans de companys de classe, va despertar gran preocupació i alarmisme en l'opinió pública. A Catalunya (a Mollerussa, Tàrrega, Sort, Roda de Ter, Santa Coloma de Farners...) van sortir a la llum sengles casos de nois i noies adolescents que també denunciaven haver patit assetjament. Els termes amb els quals informava la premsa eren d'aquest estil: “*Un escolar hiere a otro con una navaja en un IES de Tàrrega*” (*La Mañana*, 20 d'abril de 2004); “*Un matrimoni canvia el seu fill d'escola perquè creu que ha rebut assetjament*” (*Regió7*, 18 de març de 2005); “*Un alumne fereix un company amb una navalla al pati d'un institut de Santa Coloma de Farners*” (*El Punt*, 26 de gener de 2006); “*Assetjament a l'IES Miquel Martí Pol de Roda de Ter*” (*El 9 Nou*, 10 de febrer de 2006) i “*El niño víctima de acoso escolar en Sort cambia de centro educativo*” (*El Mundo Catalunya*, 16 de febrer de 2006), entre altres. Segons l'estudi presentat pel síndic de greuges, Rafael Ribó, al final de l'any 2006 al Parlament, tal com va informar *El Mundo*, “*el 25% de los estudiantes catalanes admite haber sufrido acoso escolar*” (20 de desembre de 2006). *El Periódico de Catalunya* ho va resumir per mitjà d'un altre titular de notícia: “*14 de cada 100 alumnos d'ESO reben insults gairebé diàriament*” (20 de desembre de 2006). Malgrat aquestes xifres, Ribó i el seu adjunt per a temes de la infància, el sociòleg Xavier Bonal, van destacar “la petita dimensió del *bullying* en el sistema escolar català” i “van advocar per esgotar la via del diàleg i la mediació abans d'utilitzar la sanció, i per descomptat, d'acudir a la via judicial” —segons relatava l'editorial “*Assetjament a l'escola*” (*El Periódico de Catalunya*, 20 de desembre de 2006). Tanmateix, la notícia “*Educación recibe en 4 meses 80 demandas de ayuda o información sobre bullying*” de l'ABC (2 de gener de 2006) mencionava la creació de la Unitat de Suport a la Convivència Escolar, al principi del curs 2005-2006, per la Generalitat, amb l'objectiu d'evitar la conflictivitat en els centres, trencar la llei del silenci envers els casos d'assetjament i fomentar la mediació escolar per a la resolució d'aquestes situacions.

Altrament, el fenomen dels “pares agressors” fa referència a l'abús dels pares envers mestres, professors i monitors. A les acaballes del 2006 i a l'inici del 2007 comença a ser notícia aquest nou model de violència exercit per familiars d'alumnes respecte als ensenyants. Mostra d'això va ser el titular de *Societat* “La mare i la tieta d'un nen apallissen una monitora escolar a Sant Adrià”, de l'*Avui* (6 de gener de 2007). Finalment, destaquem pel seu interès els reportatges “Violència a les escoles: observar per després actuar” de la revista *Presència* (suplement del diari *El Punt*, 30 de desembre de 2005) i “*Bullying*, al punt de mira” del setmanari *Actual* (2 de febrer de 2006). Tots dos coincidien a assenyalar la dificultat per definir pròpiament l'assetjament escolar per no confondre'l amb altres pràctiques relacionades també amb la violència. A més, incidien en els programes i els “protocols” a seguir pels centres sobre com actuar davant la problemàtica, engegats tant pel Departament d'Educació —Programa de convivència i mediació escolar— com per altres iniciatives —el projecte l'Observatori de la Violència a les Escoles, coordinat pel grup GRODE de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per la catedràtica de psicologia evolutiva de l'educació, Rosario Ortega Ruiz (*Actual*, 2 de febrer de 2006), el concepte *bullying* inclou: “violència, intimidació, comportaments vexatoris, crítiques, insults i maltractaments verbals en general. Tots aquests actes [...] són susceptibles de convertir-se en casos d'assetjament escolar sempre i quan siguin feridors, sistemàtics i augmentin d'intensitat en el temps”.

L'espantall de les noves tecnologies

Les noves tecnologies —i les no tan noves, com Internet, els videojocs i els mòbils, com encara ho és la televisió— continuen sent vistes pel món educatiu com a adversaris perillosos. En aquest punt es troba a faltar una resposta intel·ligent que hi faci de contrapunt. La noció gairebé màgica d’“influència” esdevé el pretext fàcil per a la demonització d'aquestes tecnologies, d'altra banda absolutament consolidades en la cultura popular actual.

L'editorial “Niños y televisión” de *La Vanguardia* (21 de gener de 2004) es feia ressò de la presentació el dia abans del *Llibre blanc sobre l'educació en l'entorn audiovisual* pel Consell Audiovisual de Catalunya (CAC). Segons l'estudi, la influència dels mitjans

audiovisuals en el desenvolupament dels nens i adolescents és preocupant. De l'anàlisi se'n desprèn que els infants d'entre quatre i dotze anys passen més hores davant de la televisió, unes 990 hores cada any, que no pas a l'escola, 960. Unes 30 hores setmanals més si hi afegim el temps que dediquen a l'ordinador, la videoconsola o al mòbil. A més, l'informe conclou que la màxima audiència infantil s'aconsegueix entre les nou i les dotze de la nit, quan la programació estrella és *Gran Hermano* o *Operación Triunfo*. Per *La Vanguardia*, *“El citado informe señala que algunos contenidos audiovisuales suponen un peligro potencial sea cual sea su influencia en la formación del telespectador y recuerda que el consumo, creciente y abusivo, junto a la falta de formación, predisponen a un impacto negativo. Se expone asimismo, que el consumo infantil de televisión es extenso e intenso y, generalmente, sin control familiar. Sería fácil concluir que las familias son las únicas responsables de esta situación, pero aunque su participación es incuestionable, el libro blanco señala que no podrán asumir sus responsabilidades si carecen de información adecuada sobre estos fenómenos y, especialmente, si el sistema mediático no se hace también responsable del esfuerzo de protección de la infancia. Se plantea, en suma, la necesidad de romper el divorcio, cuando no la contradicción, que hoy existe entre medios audiovisuales y educación”*.

Per alguns articulistes, molts nois i noies estan “obsessionats” per Internet, tal com ho constaten estudis com el d'A. Gil, J. Feliu, E. Gil i I. Rivero (2003) “Noves tecnologies de la informació i la comunicació o noves tecnologies de relació? Infants, joves i cultura digital” (<http://www.uoc.edu/dt/20338/>). Segons aquests estudis, les taxes de connexió a Internet entre els adolescents són molt elevades, un 73,9% dels joves de Barcelona en són usuaris. Els principals grups d'edat consumidors d'Internet a l'Estat espanyol són els joves d'entre catorze i dinou anys, essent Catalunya i el País Basc els llocs on la penetració d'Internet és més alta. A més, aquests estudis indiquen que el 80% dels joves de Barcelona tenen un telèfon mòbil. Tot plegat, assenyalava que l'ús de les noves tecnologies s'ha estès en gran manera entre els joves. El fet de saber moure's per aquest nou mitjà no garanteix —segons aquestes veus— més intel·ligència, reflexió, saviesa ni voluntat d'estudi, com des de les autoritats educatives es vol fer creure.

Això explicaria la iniciativa de la Conselleria d'estendre Internet a totes les aules, com va recollir *El Punt* per mitjà de la seva portada “Més de 2.000 escoles tindran accés a

Internet a través de banda ampla en dos anys” (22 d'agost de 2006). Segons la notícia, “La Generalitat invertirà 48 milions en el cablejat d'escoles i instituts durant els pròxims anys, amb l'objectiu de facilitar l'accés dels alumnes a la xarxa. La iniciativa significa un pas molt important en l'aprenentatge a través de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. El Govern confia que d'aquí a quatre anys, amb el pla funcionant a ple rendiment, hi haurà un ordinador per cada dos alumnes matriculats. Actualment, la ràtio és d'un per cada 6,43 estudiants”. En definitiva, pels detractors de la xarxa, l'ordinador no educa ni suposa un ensenyament més efectiu. Malgrat l'avenç tecnològic són del parer que són els pares els qui realment eduquen i els professors els qui ensenyen.

En la mort de Marta Mata

Al final de curs 2005-2006, la “mestra de mestres”, Marta Mata, va morir als vuitanta anys. Havia estat nomenada presidenta del Consejo Escolar del Estado l'any 2004 sota el nou govern Zapatero. Precisament el 2002 havia dimitit del seu càrrec de vicepresidenta d'aquest organisme, en protesta per la Llei Orgànica de qualitat de l'ensenyament aprovada pel Partit Popular. Des de la premsa se li va fer un homenatge, en què es recordava una vida dedicada a l'escola, i en particular, a la defensa de l'escola pública i inclusiva, la seva tasca de renovació pedagògica i la seva lluita clandestina durant el règim franquista, amb la fundació l'any 1965 de l'Escola de Mestres Rosa Sensat i l'Escola d'Estiu.

CONCLUSIONS

Tal com deia al començament, l'escola i l'educació en general han entrat amb tots els “honors” a l'espai mediàtic. Per a bé i per a mal, hi ha entrat com a objecte d'atenció, certament. Per a bé, l'educació és avui una preocupació fonamental de la societat catalana, fins i tot amb independència de si se sap traduir en decisions eficaces. Per a mal, i en el cas dels debats polítics, sovint l'educació i l'escola esdevenen instruments de confrontació partidista. En altres casos, i també per a mal, els conflictes escolars són

útils per a l'extensió d'aquesta cultura de la por —els nens i les nenes són un material molt sensible— que poc a poc orienta les nostres societats.

En canvi, si l'escola i l'educació són objecte d'atenció, s'ha de dir que el món educatiu poques vegades és capaç d'articular el seu propi discurs en públic, i encara menys d'imposar la seva pròpia agenda de preocupacions. Això el situa, generalment, a la defensiva i són molt escasses les veus pròpies reconegudes com a referents dins d'aquest mateix àmbit.

Cap dels debats públics sobre educació que apareixen en l'anàlisi d'aquest període no sembla gens circumstancial. Ans al contrari, ja sigui el de la qualitat, el de la immigració, la violència a les aules o l'amenaça de les noves tecnologies, tot fa pensar que seguiran sent els grans temes dels propers anys. En aquest sentit, i en previsió, seria desitjable que les discussions fossin capaces d'anar aprofundint en la complexitat que tots presenten i que se superessin alguns dels tòpics en què solen caure. Molt particularment, podria ser de molt interès que els debats alcessin la mirada cap a l'exterior del país. En realitat, moltes de les incerteses educatives que considerem pròpies, són globals. I polèmiques que ens semblen locals, es repeteixen en moltes altres latituds. Dirigir la mirada cap a l'exterior, a banda de relativitzar alguns catastrofismes i alleujar la tan maltractada autoestima del país, ens podria donar claus fonamentals per no haver de passar per tota la cadena d'errors que altres ja han assajat.